

ТІЛ БІРЛІГІ ҰЛТ БІРЛІГІ. ТІЛ - БІР ҰЛТТЫҢ, ТҮТАС ХАЛЫҚТЫҢ БАҒА ЖЕТПЕС ҚАЗЫНАСЫ

Оразалиева Айдана Нурлан қызы

Қазақ тілі және әдебиет бағытының 1-курс студенті

Шыршық мемлекеттік педагогика университеті

Байзаков Жандос Абдазимович

Ғылыми жетекшісі, филология ғылымдарының докторы (PhD)

Шыршық мемлекеттік педагогика университеті

Аннотация

Ана тілің арың бұл деп әр бір тұлға өз тілін білуге құқылы. Өз тілін ұмытып басқа тілде сөйлейтін, өз тілінде сөйлеуде ар санайтын адамдар – мәңгүрт. Тіл адамдар арасындағы қарым-қатынас құралы. Ол қарым-қатынас жоғалса адамдардың бір-біріне деген мейірімі мен сүйіспеншілік махаббаты да жоғалады. Тіл адамзаттың барлық саналы өмірінің құралы. Сол арқылы адам баласы өз нәпақасын таба да алады. Саналы өмірінде өз тілін үйренумен қатар өзге тілдерді де үйрене білген жан өз тіліне деген құрметін жоғалтпай басқа тілдің мәдениетін үйренгені еш әбестік емес.

Кілтті сөздер: Тіл тазалығы, өркениет, мәңгүрт, олақтық, шешендік сөз, переводчик, салт-дәстүр, мәдениет, туристер, саясат.

ЕДИНСТВО ЯЗЫКА – ЭТО ЕДИНСТВО НАЦИОНАЛЬНОСТИ. ЯЗЫК – БЕСЦЕННОЕ СОКРОВИЩЕ НАЦИИ, ЦЕЛОГО НАРОДА.

Аннотация:

Каждый человек имеет право знать свой язык, то есть свой родной язык. Люди, которые забывают свой родной язык и говорят на другом языке, и гордятся тем, что говорят на своем родном языке, — это мангуры. Язык – это средство общения между людьми. Если эти отношения будут потеряны, любовь и привязанность людей друг к другу также будут потеряны. Язык есть орудие всей сознательной жизни человечества. Благодаря этому люди могут зарабатывать себе на жизнь. Не напрасно человек, изучавший в своей сознательной жизни другие языки наряду с родным языком, познавал культуру другого языка, не теряя уважения к родному языку.

<https://conferencea.org>

Ключевые слова: чистота языка, цивилизация, мангурт, красноречие, красноречие, переводчик, традиции, культура, туристы, политика.

Кіріспе: Адам баласы өзінің тілін білу өзінің туылған кезіндегі бойына сіңген тілімен сөйлеу – мәдениеттіліктің, сана сезімі дамығандығының белгісі. Өз тілінде таза сөйлей алмай, ақсап, олақтық жасап, сөздің маңызын жоғалтқан адам ойының таяздығын көрсетеді. Тіл тазалығы үшін күрес – ұлт тазалығы, тіл мәдениеті, өркениеті үшін күрес. Сондықтан кез келген адамзат өзінің тілінде мәдениетті сөйлеп үйрену, халықтың ауыз әдебиетін, олардың ішінде мақал-мәтелдер, шешендік сөздерді орын-орынымен қолданып, мән-мағынасын тани білуі тиіс.

Негізгі бөлім: Мемлекеттік тіл әрбір ұлттың мәдениеті мен рухани болмысының негізгі тірегі, түп қазығы, ұлттың өзіндік бейнесін айқындайтын, рухани келбетін көрсететін төлқұжаты, ұлттың табиғи даралығын анықтайтын айнасы. Осы тұста Қазақстан Республикасының тұңғыш президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаев: «Қазақстанның болашағы – қазақ тілінде», - деп айтқан. Осылайша барлық мемлекеттің өзіндік қолданыстағы тілдік нормалары бар. Біздің тілдік норма ол –Қазақ тілі. Қазақ халқы тіл өнерін өте жоғары бағалаған. Ол өнердің ұшар биігі мен қонар тауы қазіргі біздің өмірімізде. Қазақ тілі ғайыптан пайда болған жоқ сонымен бірге оқшау жаратылған тіл де емес. Қазақ тілінің шыққан ата тегі бар. Қазақ тілі түркі тілдері деп аталатын алып бәйтеректің ірі тармақтарының бірі. Қазақ тілі – дүние жүзіндегі ең бай, беделді тілдердің бірі. Осы тұста Сәрсен Аманжолов: «Қазақ тілінің байлығы – қазақ халқының, қазақ ұлтының байлығы. Осы байлықты бағалай білуіміз керек. Сонда ғана біздің еліміз кез келген жұртпен иық теңестіре алатын іргелі ел бола алады», – деген. Осылай көкірек пен мақтанып қазақ тілін дамытқанымыз біз үшін үлкен шыңды бағындыру мен тең. Бірақ дейтін мәселе қазіргі күнде өз ана тілінде сөйлей алмайтын, сөйлеуді ар санайтын туылмай кеткір пенделерде жоқ емес. Тіл – ұлттың аса игілікті әрі оның өзіне тән ажырағысыз белгісі. Осылай тіл білмейтіндер емес, өз тілін білгісі келмейтін адамдар – мәнғүрт деп ауыр сөзбен айыптасақ қате емес. Жоғары жұмыс орындарында істеп отырған жоғары лауазымды адамдардың өздері өз тілінде сөйлей алмаса ұят емес па? Тілдерді дамыту – елдердің мемлекеттік саясатының аса маңызды бағыттарының бірі деп айтылғанымен оны іс жүзінде көре алмауымыз өкінішті жағдайға алып келетіні рас «Ел дегенде емірен, тіл дегенде тебірен» деп Қадір ақынымыз айтқанындай тебіренетін жандар аз шығар. Тілдің мәселесі – ұлттың мәселесі. Ана тілін білмеген, анасында сыйламас демекші өзі тілін құрметтемеген жаннан анасын құрметтейтін жан шығуы қайдам. Тіл – адамдар арасындағы қарым-қатынас құралының маңызды бөлігі ғана

емес, ойлаудың, дүниетанымның, рухани мәдениеттің, ұлттық тәрбиені сақтаудың құралы. Жас ұрпаққа білім беру, оны тәрбиелеу мен жұртшылық пен қарым-қатынас құралын аңғарту, үйрету алдымен тіл арқылы жүзеге асады. Осылай мемлекеттік тілді үйрету арқылы жас ұрпаққа оның рәміздері жайлы, ұлттық бірлігі, діні, болмысы туралы да айтып өткен жөн болады. Тіл – адамның барлық саналы өмірінің құралы. Адамзат қоғамның белсенді тұлғасы болу арқылы ол тілді үйренеді. Қанша тілді білсең сонша досың болар деген мақал да өте орынды айтылған. Өз тілін жетік меңгерген тұлға басқа тілдерді үйренуге де құқылы. Көп тіл білген ел біледі дегендей қанша елдерге саяхат жасау арлығы өзінің көз қарасын арттырып, сана сезімін байытуға болады. Қанша тілді білсең сонша мәдениетті, сонша байсың деген де даналық сөздер бар. Қазірге күнге алып келер болсақ бірнеше тілді білген адам переводчик болып келген туристерге өзінің туылған өлкесін олардың тілінде түсінікті етіп жеткізіп берсе өзіне моральдық және материалдық жағынан пайдасы айтарлықтай көп дей аламыз. Тек қана переводчик жұмыспен қана шектеліп қалмайды. Қазіргі айтқан пайдалы жақтың 100/1 ғана деуге болады. Тілді білген адам еш уақытты үйдің бұрышында қамалып, дипломы шаң басып жатпайды. Өз-өзіне қызығушылығы артып ары қарай да дами беруге жігерленіп тұрады. Әрине өзге тілді білемін деп өз тілінен алыстап кетуге болмайды.

Қорыта айтқанда Тәңірдің адам баласына жасаған сыйы – тіл. Ол – қасиетті де қастерлі. Оның бойында өзекті, жанды өзіне тартып тұратын керемет күш бар. Тілде бүкіл тіршілік атаулы тұрғандай. Тілімізді құрмет ету оның барлығын айқындап көрсету, басқа елдер де дамытып, мақтаныш етіп көрсету, тілдің ерекшеліктерін жарқыраған маржандай әсемдеу, тіл арқылы оның мәдениеті мен рухани байлықтарын көрсету, өзін және тілін құрмет ететін әр бір тұлғаның паразы. Тіл барда, ел- жұрт, салт-дәстүр, мәдениет бар. Тілді ұмытар болсақ айтқандардың барлығы түп санадан бірте-бірте жоғалтып мәңгүрт халге жетеріміз анық. Сол үшін әр бір адам, тұлға өз тілін құрмет етіп, биіктерге көтеруге ат салысса қандай керемет!!!

REFERENCES

1. Қазақ тілі 7 сынып Ташкент 2018 жыл.
2. Қазақ тілі 11 сынып Ташкент 2022 жыл.
3. Ж.Аймауытов «Еңбекші қазақ» 1928 жыл.
4. Qarshiboyeva, X. K. (2023). TALIS xalqaro baholash dasturining ahamiyati va afzalliklari. Mugallim ilmiy metodik jurnali, 1(3), 72-77.

5. Qarshiboyeva, X. K., Muminov, Z. Sh. (2023). Boshlang'ich sinf ona tili va o'qish savodxonligi darslarida o'quvchilarining nutqiy faoliyatini rivojlantirish usullari. Mugallim ilmiy metodik jurnali, 1(3), 269-274.
6. Арсланова, Г. Д., Панкина, М. С. (2023). Воспитание национальных и общечеловеческих ценностей у младших школьников. Муаллим илмий журнали, 1(3), 409-413.
7. Арсланова, Г. Д., Сытина, Н. В. (2023). Инклюзивное обучение в начальном образовании. Муаллим илмий журнали, 1(3), 409-413.
8. Умарова, А. И., & Татаева, Д. А. (2021). Реализация межпредметных связей. использование музыки в образовательном процессе. преподавание биологии. Экономика и социум, (7 (86)), 503-506.
9. Жабборова, О. М. (2021). Ташпулатова Дилором Мукимовна, Бошлаетич синф уқитувчиларига қуйиладиган талаблар. Academic research in educational sciences, (3), 575-582.
10. Ташпулатова, Д. М. (2021). Бошланғич синфларда жисмоний тарбия машғулотларини кластер усулида ташкил этиш. Academic research in educational sciences, 2(6), 33-36.
11. Хамракулова, М. М. К., & Коканбаев, И. И. (2022). Билингвальное обучение на уроках химии, как средство повышения качества образования. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(1), 780-783.
12. Kukanbaev, I. I., & Sheralieva, Y. B. (2021). Using independent work to improve the effectiveness of teaching the topic " Halogens" in the school chemistry course. Asian Journal of Multidimensional Research, 10(4), 172-176.
13. Mirxalilova, N. A., & Davlatova, M. A. (2022). TIMSS XALQARO BAHOLASH DASTURIDA MIQDOR TUSHUNCHASI VA UNING TURLARI. Academic research in educational sciences, 3(9), 282-285.
14. Mirxalilova, N. A. (2022). O'qish savodxonligini oshirishda PIRLS xalqaro tadqiqotining o'rni. Maktabgacha va boshlang'ich ta'limning dolzarb masalalari: muammo, echimlar va rivojlanish istiqbollari xalqaro ilmiy-amaliy anjumani materiallari. Farg'ona, 175-178.
15. Kushakova, M. N. (2022). Increasing the Efficiency of Logistics Management in Railway Transport. ACADEMICIA An International Multidisciplinary Research Journal, 12(2), 342-346.
16. Narimanovna, K. M., & Ikromovich, S. I. (2022). Improving the financial management system of rail transport. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, 10(5), 646-653.

17. Anarbekova, A. A. (2020). Contrastive study of attributive syntagms in the English and Uzbek languages. Экономика и социум, (11 (78)), 72-77.
18. Anarbekova, A. A. (2020). Teaching word combinations in the Uzbek auditorium (primary stage). Экономика и социум, (4 (71)), 7-9.
19. Akhrolovich, N. R., Madiyarovich, S. S., & Muradbekovich, A. D. (2021). Determination of Possible Sowing Terms in the Growth of Early, Middle and Late Ripening Varieties of Khorezm Melons. Annals of the Romanian Society for Cell Biology, 10175-10190.
20. Nizomov, R. A. (2020). Selection of promising varieties of okra (hibiscus esculentus L.) from non-conventional vegetable crops. ИННОВАЦИОННЫЕ ПОДХОДЫ В СОВРЕМЕННОЙ НАУКЕ, 1(1), 99-103.
21. Ahrolovich, R. N., Urinbaevana, M. H., & Madiyarovich, S. S. (2020). Melon and its environmental characteristics. Journal of Critical Reviews, 7(2), 480-490.
22. Ismailov, M., Ziyadullaev, D., Muhamediyeva, D., Gazieva, R., Dzholdasbaeva, A., & Aynaqulov, S. (2023). Intelligent algorithms of construction of public transport routes. In E3S Web of Conferences (Vol. 365, p. 01002). EDP Sciences.
23. Ziyadullaev, D., Muhamediyeva, D., Abdullaev, Z., Aynaqulov, S., & Kayumov, K. (2023). Generalized models of a production system of fuzzy conclusion. In E3S Web of Conferences (Vol. 365, p. 01019). EDP Sciences.
24. Калдыбаева, Д. О. (2022). Анализ использования эстетических возможностей прилагательных (эпитетов) на примере стихотворения ФИ Тютчева. Экономика и социум, (4-3 (95)), 852-855.
25. Калдыбаева, Д. О. (2022). Постмодернист или неореалист, о творчестве А. Слаповского. Academic research in educational sciences, 3(3), 926-932.
26. Калдыбаева, Д. О., & Каландарова, А. В. (2021). Тестирование как инновационный метод преподавания русского языка как иностранного. Academic research in educational sciences, 2(12), 929-935.